THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאַל
THE HEBREW JOURNAL
M. Clavir, Pres. and Gen. Mgr.
PUBLISHED BY
JOURNAL PRESS, LIMITED
542 Dundas St. West. Telephone Trinity 6830-6831
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario

דער ארעסט פון די בראוקערס

די פראָווינציעלע און שטאָדטישע פּאָליציי האָט זיך נעכטן פאַר־איינינט אינ'ם אַרעסט פון עלף אָנגעזעהענע טאראנטער "בראָוקערס", וועל־כע האָבען שטענדיג געשפּיעלט א גרויסע ראָליע אינ'ם האַנדעלס־לעבען ביי אונז אין שטאָדט. דער דאָזיגער "האַלסייל" - אַרעסט, אויף עלף פון די אָנזעהענסטע "בראָוקערס" האָט זיכער אַרויסגערופען א מאָדנעם געפיל פון אונצופרידן ביי דער טאראנטער באַפעלקערונג.

אין פאַרלויף פון די לעצטע מאָנאַטען זענען פאַרצייכענט געוואָרען א באַדייטענדע צאָל פון באַנקראָטען פון גוט באַקאַנטע "בראָוקערדזש"־הייזער אין טאראנטאָ. פירמעס וועלכע האָבען געהאַט דעם פולען צוטרוי פון פאָלק, האָבען מיט אמאָל צוזאַמענגעבראָכען און עס האָט זיך אַרויסגע־וויזען אז עס איז שוין לאַנג געווען "עפּעס פויל אין דענמאַרק".

פון די אַרויסגעבראָכענע פאַקטען איז געווען צו זעהן, אז דער האַנדעל וואָס איז פון מאָנכע פון די גרויסע, צוטרויליכע, "בראָוקערדזש"־פיר־מעס אָנגעפירט געוואָרען, איז געווען געבויט אויף גאָרנים קיין ערליכען יסוד. עס איז אויסגעפינען געוואָרען אז קאָנספּיראַציעס זענען אנטדעקט געוואָרען, וואו די "בראָוקערס" האָבען שוין דורכ־געפירט פעלשונגען און שווינדלעריען אויף גאָר א גרויסען מאַסשטאַב.

דער ספּעקולאַציע־האַנדעל איז קיינמאָל ניט געווען קיין זיכערע, פאַרלעסליכע זאַך. אָבער קיינמאָל איז דער אונצופרידן צו די בראָוקער־פירמעס נים געווען אזוי גרויס. זיי זינען עס האָבען זיך אָנגעהיבען די באַנקראָטען אין זינען די קאָנספּיראַציעס זענען אנטדעקט געוואָרען. אויסער דעם וואָס מענשען זענען פאַראַנטוואָרטלעך געוואָרען, און האָבען אלע זייערע אַפּשאַרונגען, אין זייער געיעץ צו ווערען שנעל רייך, האָט דאָס פאָלק אָנגעהויבען קוקען מיט פאַרדאַכט אויף אלע אנדערע אינסטיטוט־ציעס ווי, למשל, אינשורענס פירמעס און זייער גלייכען, וועלכע זענען, אין דער אמת'ן גאָרנים פאַרבונדען איינס מיט דאָס אנדערע.

דער עולם איז געוואָרען גוואַלדיג אָנגעשראָקען, און עס איז נויטיג געווען צו באַרוהיגען אים. עס איז נויטיג געווען, אז די פראָווינציעלע רע־גיערונג זאָל נעמען א האַנט אין דער זאַך. און זאָל אויפדעקען דעם פאַר־האַנג פאַר דער עפענטליכקייט. די שולדיגע האָבען געמוזט איינגעציימט ווערען, כדי דערמיט זאָל ארגטערגענומען ווערען דער חשד אויף דעם אומ־שולדיגען.

און דער ארעסט וואָס איז געכטען געוואָרען אויף עלף פון די אָנגעזעהענסטע "בראָוקערס" אין שטאָדט, איז געווען א רעזולטאַט פון דער דאָזיגער נויטווענדיגקייט. דערמיט האָט די רעגיערונג באַוויזען אז זי האָט זיך ווירקליך געשטעלט אויף דער זייט פון דעם פאָלק, און איז גריים צו פאַרטיידיגען אין אָפּהיטען דעם פאָלקס אינטערעסען פון אלערליי מחבלים וואָס לויערען אויף אים.

עס איז נאַטירליך, דערווייל נאָך ניט באַוויזען געוואָרען די שולד אָדער אומשולד פון די ארעסטירטע "בראָוקערס". דערווייל זענען קאָנפּיס־קירס געוואָרען אלע זייערע בליכער, און אן אונטערזוכונג וועט איצט דאַרפען געמאַכט ווערען צו באַשטעטיגען אויב דער פאַרדאַכט אָדער די קלאָגען, אויף וועלכען גרונט, די ארעסטען זענען געמאַכט געוואָרען, זענען ריכטיג אָדער ניט.

אָבער וואָס דער אויסגאַנג פון דער אונטערזוכונג זאָל ניט זיין, איז דאָך נויטיג געווען צו באַרוהיגען די מאַסען. צו באַשטיגען דעם אונצופרי־דן און דעם פאַרדאַכט וואָס האָט זיך געשאַפען מיט די אויפדעקונגען פון די קאָנספּיראַציעס. און די באַזייטיגונג פון די פאַרדעכטיגטע איז דאָריבער געווען א פראַקטישער שריט פון דער פראָווינציעלער רעגיערונג.

די צאַריסטישע געזעצען אין פוילען

שוין לאַנג אז א פאַרביטערטער קאַמף וועגן אָנגעפירט פון די אידי־שע דעפּוטאַטען אין פוילישען סיים. פאַרדערענדיג, אז פוילען זאָל איין־מאָל פאַר אלעמאָל מאַכען א סוף צו דעם צאַריסטישען רעשטעל. ווערכער איז אַבראַביגען נאָך פון יענע "גוטע" צייטען, ווען די איצטיגע פוילען גופא, איז געווען אנטעל'ן איינזעהנעס קנאַפּעל פון דער אמאָליגער דעספּאָטישער רוסלאַנד.

יאָ, שוין לאַנג, אז דער דאָזיגער קאַמף ווערט אָנגעפירט. אָבער ער האָט נאָך ביז איצט ווענג רעזולטאַטען געבראַכט. די פרייע, אינאַפּהענ־גיגע פוילען האָט הפנים שטאַרק קיין חשק ניט צו שיידען זיך מיט די "באַלייכטע" צאַריסטישע געזעצען, וועלכע זענען געווענדעט בלויז און אויסשליסליך געגען די אידען. א איך האָט ניט געמאַרט פאַרמאָגען אָדער באַארבייטען לאַנד, און א איד האָט אויך ניט געמאַרט הונדערט־און־איינס אנדערע זאַכען טאָן. לויט די דאָזיגע געזעצען.

און אָט די דאָזיגע פאַרשימעלטע, העכסט רעאַקציאָנערע געזעצען הויט עס היינט פוילען אזוי טייער אָפּ. איז עס דאַרביבער קיין וואונדער ניט, וואָס די אידישע דעפּוטאַטען שטורמען די סיים־זיצונגען ביי יעדער געלעגענהייט, און פאַדערען די באַלדיגע אָפּשאַפונג פון די דאָזיגע געזעצען. עס איז קיין וואונדער ניט, ווייל אויסער דעם, וואָס די געזעצען זענען א שאַנד־פלעק אויפ'ן אידישען נאָמען, זענען זיי א דירעקטע שטערונג אין דער עקאָ־נאָמישער און גייסטיגער אנטוויקלונג פון דער אידישער באַפעלקערונג אין פוילען.

מיט א צייט צוריק האָט זיך עס שוין אויסגעוויזען אז עס האָלט ענד־ליך דערביי דאָס. די דאָזיגע פאַרשימעלטע געזעצען זאָלען אָפּגעשאַפען ווער־דען. דער מיניסטער דוטקעוויטש האָט מער זיי איין מאָל געהאַט פאַרזי־כערט אז ער וועט מאַכען א סוף צו דער עקזיסטענץ פון די געזעצען. אָבער פון ווערטער ביז מעשים איז ביי די פוילישע מיניסטאַרען נאָך א גאַנץ זויי־מער מהלך. זיי זאָגען ערגעץ א אידיש ווערטעל: "צוזאָגען און ליעב האָבען קאָסט קיין געלט ניט". און די פוילישע מיניסטאַרען פון דוטקעוויטש'עס חדר האַלטען הפנים שטאַרק פון דעם דאָזיגען אידישען ווערטעל . . . סאַי גרינבוים און סאַי האַרטגלאַס זענען מער זיי איין מאָל שוין פאַרזיכערט גע־וואָרען, אז פוילען וועט די געזעצען אָפּשאַפען. אָבער ביז איצט איז פון אלע הבטחות געבליבען ניט מעהר זיי אַן אויסגעבלאָזען איי.

אין עס איז דאַריבער געווען זעהר פּראַקטיש די פאַדערונג פון דער אידישער צייטונג "היינט" וועלכע דערשיינט אין וואַרשע. אז פוילען זאָל סוף־כל־סוף זיך באַפרייען פון דעם שאַנד־פלעק וואָס רופט זיך "צאַריסטישע געזעצען". עס איז געווען א צייטליכע פאָדערונג. פאַר וואָס עס קומט דער צייטונג אנערקענונג.

עס איז, נאַטירליך, נאָך שווער צו פאַראויסזאָגען זיי ווייס־גרייכענד עס וועט זיין די פאָדערונג פון דעם "היינט". די פוילישע מיניסטאַרען הע־כענען זיך גאַנץ ווענג מיט אידישע פאָדערונגען. אָבער אין יעדען פאַל, שאַדט ניט צו דערמאָנען וועגען דעם אן איבערגען מאָל. אין דעם פאַל וואָלט דער אידיש־פוילישער פאַרבאַנד אין אַמעריקע. אויך געקענט פיעל העלפען, ווען א מעמאָראַנדום זאָל צוגעשטעלט ווערען צום פוילישען אַמבאַ־סאַדאָר אין אַמעריקע. נאָך אלעמען איז דאָך דער אַמעריקאַנער אינדאַלום אין פוילען אזוי גרויס, אז מען וואָלט זיך אין א געוויסער מאָס דאַרט יאָ געדעכענען מיט דעם פאַרלאַנג פון דעם אַמעריקאַנער אידיש־פוילישען פאַרבאַנד.

יעדענפאַלס מוז עס ווערען די דריגענדע פאָדערונג פון די אידען אין פוילען, אזוי גוט ווי די פוילישע אידען אין אַמעריקע, אז די צאַריסטישע געזעצען זאָלען אָפּגעשאַפען ווערען.

דערציהט ניט אייערע קינדער אלס שנאאיסטען!

פון דר. ה. לינדמאַן.

מען קען ערציהען קינדער אלס ענא־איסטען. פאַרשטעהט זיך, אז די עלטע־רען און באַזונדערס די מאַמעס טוען דאָס נישט מיט א באַזונדערער אבזיכט. דער ענאַאיזם פון'ם קינד וואַקסט נאָר ווייסע פעהלערען. וואָס באַזונדערס די מאַמעס באַנעהען ביי דער ערציהונג פון די קינדער.

אמאָל פלעגען די קינדער ביי אונז דערצויגען ווערען אין אַ אויסערגעוועהנ־ליכען רעספּעקט צו די עלטערען. א קינד האָט זיך נישט געטאָרט אויסקוועטשען אויפ'ן פאָטער'ס שטול. דאָס איז באַ־טראַכט געוואָרען ווי א מין הייליגטום. פאַר דער מינדסטער זאַך וואָס דאָס קינד האָט באַקומען געשענקט פון די עלטע־רען, און אפילו פאַר יעדען מאָלצייט האָט עס שעהן געדאַנקט.

די דאָזיגע זיטען האָבען היינט אויס־געהערט. די מאָדע פון האַנט־קוש, וועל־כע קינדער פלעגען געבען די עלטערען האָט אויך שוין לאַנג אויפגעהערט, און דאָס איז גאַנץ גוט — צוליעב הייגיעניש־טעמים. דער יונגער דור פון היינט דאַרף דערצויגען ווערען צו ניכטערע, פאַר־שטענדיגע מענשען, אהן געפיהל־איבער־טרייבונגען. אין היינטיגען שוועדען לע־בענס־פאַמיליע קענען נישט עקזיסטירען די וויכע געפיהל־מענשעלאַך, וועלכע לאָזען זיך קנעטען ווי וואַקס.

ווייטער אזוי דאַרף מען ערציהען דאָס קינד פון היינט?

מיר דאַרפען קורץ זיך סטאַרען פאַר־שטעהן די נשמה פון אונזערע קינדער. מיר דאַרפען זיי העלפען אנטוויקלען זיי־ערע פייזיש און גייסטיגע כוחות, אָבער נישט דינען צו זיי. דורך דאָס דינען צו די קינדער דערוועקען מיר אין זיי דעם ווילען צו הערשען, צו באַפעהלען. א קינד וועלכעס ווערט שטענדיג באַדינט, און וועלכען די מאַמעלע באַוויזט, אז זי איז נאָך גליקליך וואָס דער טייערער זוהנדעלע איהרער נעהמט אָן איהר דינסט, פון אזא קינד מוז אויסוואַקסען א ריקזיכטסלאָזער ענאַאיסט. אזא זוהנדעלע וועט עס וואַקסט אויף, וועט מיינען, אז די נאַנצע וועלט מוז צו איהם אָנען דינען ווי זיין מאַמע האָט צו איהם געדינט, און ווייל זיין מאַ־מע האָט קיינמאָל נישט געוואַגט, אַפּצוזאָ־גען עפּעס איהר ליבען זוהנדעלע, וואַקסט דאָס זוהנדעלע אויף א זעלבסטהערשער, וואָס דורכדעם נישט קיין פרעמדע מיי־נונג, קיין פרעמדען ווילען און קיין פרעמ־דען נעפיהל. אזא זוהנדעל באַווייזט זיין ענאַאיזם שוין אין דער שולע. ער איז א שלעכטער קאַמעראַד צו זיינע שול־קאַלעגען. ער פאָדערט פון זיי זאַכען, וועל־כע זיי זענען נישט מחויב איהם צו באַ־ווילינען. ער באַווייזט זענען זיי א הער־שער־אינסטינקט, וועלכען זיי זענען נישט מחויב צו דולדען. אזוי באַקומט ער שונאים שוין אין דער פריהסטער יוגענט.

האָט איהר שוין באַמערקט אמאָל אזא קינד־דעספּאָט ביים שפּיעל מיט אנ־דערע קינדער? אַלעמען ווייל ער באַ־הערשען — מיט קיינעם קאָן ער זיך נישט פאַרטראָגען, דערפאַר ווייל די אַנדערע קינדער ווילען זיך נישט אונטערוואָרפען צו זיין הערשערליכקייט. דער סוף איז, אז פון אזא קינד ווערט א שלעכטער מענש.

אָט דאָס זענען די ערציהונגס־מעטאָ־דען, ווי אזוי מען דערציהט א קינד אַן ענאַאיסט. א דעספּאָט:

די אַרבייט הויבט זיך שוין אָן אין קינדער־שטוב. מען גיט זיך כסדר אָפּ מיט דעם קינד; יעדער מינדסטער וואונש זייגער ווערט אין דער רגע דערפילט; מען סטאַרעט זיך. איהם כסדר צו וועלען; מען גיט איהם פאַרשידענע שפּיזען צום איבערקלייבען. און וואָס ער לאָזט איבער עסט די מוטער אויף (אדער די ערציהער־רין. מען פאַרלאַנגט נישט פון'ם קינד קיין שום דרך ארץ פאַר עלטערע — נישט פאַר פרעמדע. נישט פאַר איינענע: מען מאַכט איהם די טייערסטע קליידער! יע־דעס וואַרט וואָס ער זאָגט ווערט אין זיין נעענטיגערט נאָכדערצעהלט ווי א גרויסע חכמה: מיט איין וואָרט: מען שטעלט אויף דאָס קינד אויף אזא הויך, וועל־כע עס האָט קיינמאָל נישט פאַרדינט.

דער ערפאָלג פון אזא ערציהונג אין אזא ווי מיר האָבען שוין אויבען סקי־צירט.

אָבער די "גוטע" מאַמע מיט איהר ערציהונגס־מעטאָד בלייבט נישט שטע־הען ביי דער קינדער־שטוב. אויך שפּע־טער, ווען דאָס קינד איז שוין אין שול, און ווען ער איז שוין א היבש שטיק א פאַרדראַבענער מענש, טראַכט די פאַר־ליבטע מאַמע נאָך אלץ צו באַפעסטיגען איהר קינד אין דער מיינונג, אז ער איז גאָט ווייסט וואָס פאַר א ישענע. זיין מיי־טעלמעסיגער טאָלאַנט ווערט געוואַלדיג געלויבט און איבערטריבען, ביז דער יונ־גער מענש גלייבט אין אמת'ן אז ער איז אַ קאַנאַריק אין פריהלינג. די אידען זע־נען אין אלץ שולדיג. גרויס ווי די וועלט איז דער צעטעל פון זייערע חטאים. אָט האָט איהר א בילד ווי דר. הערצעל קוקט אויף ירושלים. און דאָ ווייטער איז פאַ־ראַן א שמחת־תורה פאָהן געדרוקט אין ירושלים נאָך מיט פופציג יאָהר צוריק מיט עפּעס א בילד און מיט אידישע בוכשטאַבען ניט־ווייט פון'ם פלאַץ וואו עס שטעהט דער אָמאַר־מעטשעט. און ווי עס איז אלעמען בעקאַנט האָפען די אידען אז עס וועט קומען אמאָל עפּעס א „גואל צדק" און ער וועט צוריק אויפשטעלען דאָס בית־המקדש. נאָך דעם אלעמען ווי זשע קאָן מען נאָך פאַראַיבעל האָבען אויף די אַראַבער פאַר זייער אויסקוילען עט־ליכע זעכציג אידען אין חברון? . . .

פון צעהן אזייגער אין דער פריה דאָ־נאָרשטאָג ביז פינף פאַרנאַכט איז אַד־וואָקאַט סטאַקער געשטאַנען פאַר דער אויספאָרשונגס קאָמיסיע אין ירושלים, און האָט געשיט פעך מיט שוועבעל אויף אונזערע קעפּ. אויף צומאָרגענס פרייטאָג האָט ווידער געהאַלטען א רעדע פול מיט גיפט דער רעגיערונג אדוואָקאַט מר. פרידי. ובין פרשה לפרשה, צווישען איין גיפטיגער רעדע און דער צווייטער, האָט דערווייל זיך אריינגעשליכען אומבע־מערקט דער חנוכה יום טוב. און אין דער ערשטער אידישער שטאַדט, אין תל אביב, האָט אויסגעבראָכען פּלוצלינג אזא פּאַפּנאַטאַנישע פרייד וואָס איז גאָרניט מעגליך עס נאַכצוזאָגען און ניט אויסצו־מאָהלען. וואָס מיר האָבען אין דער מיטן דער פרידי — עס איז חנוכה אין לאַנד! עס איז דער יום טוב, פון די חשמונאים, עס איז דער אנדענקען פון אידישע גבורות אין לאַנד, ווען וועניגע האָבען בעוויזען העלדענמאַטע געגען גרויסע מחנות, מאַן, "טמאים" זענען בעוויזען געוואָרען דורך "טהורים".

די טויזענטער קינדערלאַך וועלכע האָבען מאַרשירט איבער די גאַסען פון תל אביב זענען זיכער גאָרניש אויסגע־געווען זינגענדיג אינ'ם טראַדיציאָנעלען חנוכה געזאַנג "מעוז צור ישועתי". די ווערטער וועגען דעם "צר המכבה" (דער פיינד וואָס בילט). נאָר די טויזענטער דערווייל־אַקסענע מענשען וואָס האָבען בע־גלייט די פרעהליכע קינדער פּראָצעסיע. אויפ'ן אַרבעטער סטראַס וועגען דעם "בי־לעגדען פיינד". און ניט איינער האָט געזאָגט: אַך ווען מען וואָלט געקאָנט אהער ברענגען איצטער די נאַנצע אויס־פאַרשונגס קאָמיסיע פון ירושלים וואָל־טען זיי כלעבען שוין גוט פאַרשטאַנען אז זייער טרחה איז אומזיסט. וואָלטען זיי נאָר געזעהן אונזער קליינוואַרג ווי אזוי זיי זענען אנגעקלאַמערט און אנגעוואַק־סען מיט אונזער לאַנד און אין אונזער אַלטער אויפגעלעבטער שפּראַך. וואָלטען זיי פאַרשטאַנען בעסער פון אנדערע אַר־גומענטען אז דאָס לאַנד איז אונזער . . .

איינס פון דער סעריע רדיפות און שיקאַנעס וואָס ליוקס רעגיערונג האָט גע־מאַכט אויף אונז אין ארץ ישראל איז די געשיכטע מיט'ן פּאָליציי־אַרקעסטער אין תל אביב.

ווי בעקאַנט האָט אין תל אביב עק־זיסטירט א הערליכער פּאָליציי אַרקעס־טער. די מוזיקאַנטען האָבען קיין ספּעציע־לע שכירות ניט געגומען. זיי האָבען נאָר געדאַנקט נאָט וואָס די שטאַדט האָט זיי איינגעקויפט שפּיעל־אַינסטרומענטען און פאַר זיי צוגענומען א קאַפּעלמייסטער. האָט מען זיך אויסגעזעצט אויף א באַל־קאָן פון א נידערינגען שטאַק און מען האָט אָנגעהויבען צו שפּיעלען. אין באַלד רי נאַנצע שטאַדט אחין געקומען צולויפען. זיי האָבען געשפּיעלט פרעהליכע מאַרשען מיט הויראָ'ס. ווערער דעם אלטען "הבה נרננה" מיט'ן "אם לא עכשיו אמתי", זאָ־כען וואָס וועלען קיינמאָל ניט ווערען צוגעגעסען, אין אלס דעסטעווען האָבען זיי געשפּיעלט דאָס נייע צייט ליעד "באַנד לאַרץ ישראל לבנות ולהבנות" — מיר זע־נען געקומען קיין ארץ ישראל אויפצו־בויען זיי אין אלץ צוזאַמענען. דאַרונרך אויפגעבויט. א ליעד וואָס איז אין דער סאַמע לעצטער צייט געשאַפען געוואָרען אין תל־אביב ביי די שלוש סעודות גע־זאַנגען אין דעם עונג שבת. דאָס דאָזיגע ליעד איז איצטער גוואַלדיג פּאָפּולער אין ארץ ישראל זאָל מען קענען פאַרגיען אַר־לאַנד. און איז טאַקע באַלד מיטנעזונגען געוואָרען דורכ'ן נאַנצען המון וואָס האָט זיך פאַרזאַמעלט נעבען דעם מגדל הימים.

אויס'ן הימעל בעוויזען זיך שטע־רען. לויט א געגעבענעם צייכען ווערט דער נאַנצער המון שטיל. אויס'ן "מגדל המים" צינט זיך אָן דער ריזיגער עלעקטרישער

(פאָרזעצונג אויף פיידזש 7)

שאַטען און ליכטיגקייט אין ארץ ישראל

(פון אונזער ספּעציעלען קאָרעספּאָנדענט)
י. ל. וואָלמאַן (תל־אביב)

וועגען דער אויספאָרשונגס קאָמיסיע און וועגען דעם חייז־יעהריגען חנוכה יום טוב אין תל־אביב.

די לעצטע טעג פון דער אויספאָר־שונגס קאָמיסיע אין ירושלים זענען געווען איינגעהילט אין א טרויעריג פינסטערען שאַטען. די לופט איז געווען אנגעזאַפּט מיט גאַל. אזוי ווייט אז דער נאָבעלער אדוואָקאַט סיר באַיד מערימען האָט אזש נעמוזט איבערלייזען זיין גלענצענדע רעדע אין דער סאַמע מיטען. אין אזא שטיקענדער אטמאָספערע, האָט ער ער־קלערט, קען ער ניט ריידען. די מיטגליי־דער פון דער אחער - געשיקטער אויס־פאָרשונגס - קאָמיסיע האָבען לעצטענס ענטפּלעקט זייער אמת'ע צורה. זיי זענען געקומען אחער פאַר יעדען פּרייז רייני־וואַשען די רעגיערונג און ממילא מוז מען שוין האַלטען שטאָל און אייזען אויך מיט לוק'ס פאַרבינדעטע, מיט דעם אראַבישען צד און ממילא מוז מען זיך בעמיהען צו דיסקרעדיטירען אלץ וואָס דאָס אידישע פאָלק האָט דאָ געשאַפען דורך אזוי פיעל קרבנות און פיין...

ווען מר. סטאַקער, דער אדוואָקאַט פון אראַבישען צד גרייפט אָן דעם עצם מאַנדאַט, שלאָגט איהם איבער סער הענרי בעטערטאָן, און ווי א געטרייער שותף מאַכט ער איהם אויפמערקזאַם דאָס ער זאָל די טענה פון געגנערשאַפט צום מאַנ־דאַט מעהר ענטוויקלען און מעהר פאַר־טיעפען, ער דאַרף דערפיהרען און אויס־ווייזען דאָס דער עצם פאַנאַרס איז געווען די סיבה פון די בלוטיגע אנפאַלען...

אזוי האָט געהאַנדעלט די אויספאָר־שונגס קאָמיסיע. זיי אליין האָבען געמוז־טיגט דעם אראַבישען צד. למען השם זאָל ער זיי נאָר קלאָהר־מאַכען און ווער מיפּטי־דאַנאַס אויף דער אידישער נאַ־ציאָנאַלער היים אין ארץ ישראל.

נאָר צוליעב דעם האָט מען געקויפט אַן חברון, עפּס און אין אנדערע ערטער...

און עס פאַרשטעהט זיך אז סטאַ־קער האָט זיך געשפּירט ווי ביי זיך אין דער היים. נישקשה! ער איז־ווישען אייגענע מענשען. נאָר נאַראַנים קענען מיינען אז צווישען איהם און די מיטגליע־דער פון דער אויספאָרשונגס־קאָמיסיע איז עפּעס פאַראַן אן אונטערשיעד. עס איז ניט מעהר ווי נאָר דאָס די ראָלען זיינען אזוי פאַרטייליט געוואָרען, מעהר ניט...

אדוואָקאַט סטאַקער צוטרויליכ זיך ווי א קאַנאַריק אין פריהלינג. די אידען זע־נען אין אלץ שולדיג. גרויס ווי די וועלט איז דער צעטעל פון זייערע חטאים. אָט האָט איהר א בילד ווי דר. הערצעל קוקט אויף ירושלים. און דאָ ווייטער איז פאַ־ראַן א שמחת־תורה פאָהן געדרוקט אין ירושלים נאָך מיט פופציג יאָהר צוריק מיט עפּעס א בילד און מיט אידישע בוכשטאַבען ניט־ווייט פון'ם פלאַץ וואו עס שטעהט דער אָמאַר־מעטשעט. און ווי עס איז אלעמען בעקאַנט האָפען די אידען אז עס וועט קומען אמאָל עפּעס א „גואל צדק" און ער וועט צוריק אויפשטעלען דאָס בית־המקדש. נאָך דעם אלעמען ווי זשע קאָן מען נאָך פאַראַיבעל האָבען אויף די אַראַבער פאַר זייער אויסקוילען עט־ליכע זעכציג אידען אין חברון? . . .

פון צעהן אזייגער אין דער פריה דאָ־נאָרשטאָג ביז פינף פאַרנאַכט איז אַד־וואָקאַט סטאַקער געשטאַנען פאַר דער אויספאָרשונגס קאָמיסיע אין ירושלים, און האָט געשיט פעך מיט שוועבעל אויף אונזערע קעפּ. אויף צומאָרגענס פרייטאָג האָט ווידער געהאַלטען א רעדע פול מיט גיפט דער רעגיערונג אדוואָקאַט מר. פרידי. ובין פרשה לפרשה, צווישען איין גיפטיגער רעדע און דער צווייטער, האָט דערווייל זיך אריינגעשליכען אומבע־מערקט דער חנוכה יום טוב. און אין דער ערשטער אידישער שטאַדט, אין תל אביב, האָט אויסגעבראָכען פּלוצלינג אזא פּאַפּנאַטאַנישע פרייד וואָס איז גאָרניט מעגליך עס נאַכצוזאָגען און ניט אויסצו־מאָהלען. וואָס מיר האָבען אין דער מיטן דער פרידי — עס איז חנוכה אין לאַנד! עס איז דער יום טוב, פון די חשמונאים, עס איז דער אנדענקען פון אידישע גבורות אין לאַנד, ווען וועניגע האָבען בעוויזען העלדענמאַטע געגען גרויסע מחנות, מאַן, "טמאים" זענען בעוויזען געוואָרען דורך "טהורים".

די טויזענטער קינדערלאַך וועלכע האָבען מאַרשירט איבער די גאַסען פון תל אביב זענען זיכער גאָרניש אויסגע־געווען זינגענדיג אינ'ם טראַדיציאָנעלען חנוכה געזאַנג "מעוז צור ישועתי". די ווערטער וועגען דעם "צר המכבה" (דער פיינד וואָס בילט). נאָר די טויזענטער דערווייל־אַקסענע מענשען וואָס האָבען בע־גלייט די פרעהליכע קינדער פּראָצעסיע. אויפ'ן אַרבעטער סטראַס וועגען דעם "בי־לעגדען פיינד". און ניט איינער האָט געזאָגט: אַך ווען מען וואָלט געקאָנט אהער ברענגען איצטער די נאַנצע אויס־פאַרשונגס קאָמיסיע פון ירושלים וואָל־טען זיי כלעבען שוין גוט פאַרשטאַנען אז זייער טרחה איז אומזיסט. וואָלטען זיי נאָר געזעהן אונזער קליינוואַרג ווי אזוי זיי זענען אנגעקלאַמערט און אנגעוואַק־סען מיט אונזער לאַנד און אין אונזער אַלטער אויפגעלעבטער שפּראַך. וואָלטען זיי פאַרשטאַנען בעסער פון אנדערע אַר־גומענטען אז דאָס לאַנד איז אונזער . . .

איינס פון דער סעריע רדיפות און שיקאַנעס וואָס ליוקס רעגיערונג האָט גע־מאַכט אויף אונז אין ארץ ישראל איז די געשיכטע מיט'ן פּאָליציי־אַרקעסטער אין תל אביב.

ווי בעקאַנט האָט אין תל אביב עק־זיסטירט א הערליכער פּאָליציי אַרקעס־טער. די מוזיקאַנטען האָבען קיין ספּעציע־לע שכירות ניט געגומען. זיי האָבען נאָר געדאַנקט נאָט וואָס די שטאַדט האָט זיי איינגעקויפט שפּיעל־אַינסטרומענטען און פאַר זיי צוגענומען א קאַפּעלמייסטער. האָט מען זיך נאָך מעהר אידישע פאָלקסמי־מוזיק און נאָך מעהר אידישע פאָלקסמי־ליכע. און איז געקומען א שטיקעל "ווימא דפּגרא" א חנוכה, א ל"ג בעומר, א פורים אדער נאָר סתם א חול־מועד האָט מען געגעבען עפענטליכע פאָלקס־קאָנצערטען אין פרייע פאַר יעדען צוהערער. שפּעטער אבי־כעל אז מען האָט געהאַט זיך שוין נאָר גוט איינגעשפּיעלט האָט מען אָנגעהויבען צו געבען "המבריל" קאָנצערטען אלע שבת צו נאַכט אויף דער פליאזשע ביים יס. און אידען האָבען באַמת דערפון געהאַט נחת.

ליוקס רעגיערונג האָט אָבער בעקר־ליעד איז איצטער גוואַלדיג פּאָפּולער אין ארץ ישראל זאָל זיך פאַרציהען אויף לאַנג־חדשים, און אזוי ארום פאַקטיש אונטער־ליך מאַכען יעדע ספּעציעלע און באַזונ־דערע ארץ־ישראל־אַרבייט.

מיר גלויבען, אז מיט דעם דאָזיגען קאַמפּיין איז נאָך ווייט־ווייט ניט אויס־געשעפּט דער אוצר פון כחות אין ענער־גיעס, וואָס דאָס אמעריקאַנער אידענטום האָלט אָנגעגרייט פאַר ארץ־ישראל. ניט אַכריהרענדיג און בכלל ניט פאַרקלענע־רענדיג די נויטיגקייט פון דער הילף, וואָס מוז און קען געגעבען ווערען פאַר די פאַרשיידענע אַרבייטען פונ'ם דושאינט אין די אנדערע לענדער, וועלען אָבער א חוץ דעם נאָך בלייבען אומשאַצבאַרע אוצרות, וואָס ליגען אָנגעגרייט בלויז פאַר דעם ארץ־ישראל־אויפבוי. די דאָזיגע אוצרות טאָרען ניט פאַרלוירען נעהן. מיר וועלען זיי מוזען אַרויסבאַקומען און אַר־גאַניזירען, כאָטש מיר וועלען צו דעם צוויעק אָפּגעבען אַן אָפּהיטער דער אַרבייטער. אדרבה, מיר ווילען די אַנגעמאַנדירט־פאַרטיפען און מיטרייסען צו בריישערע אַרבייטען, און דאָ קאָן, אזוי דאָכט מיר, ניט זיין קיין ספּק אויבער די אופנים און וועגען פון אונזערע ווייטער־דיגע אקטיוויטעטען.

מיר וועלען אודאי אין קורצען אריינ־טרעטען אין דער אַרבייט פאַר'ן פאַראיי־גיגטען קאָמפּיין. מוז דער דאָ־זיגער קאָמפּיין ווערען א פולער און שגעלער דערפאָלג.

מיר טאָרען ניט דערלאָזען, אז דער קאָמפּיין זאָל זיך פאַרציהען אויף לאַנגע חדשים, און אזוי ארום פאַקטיש אונטער־ליך מאַכען יעדע ספּעציעלע און באַזונ־דערע ארץ־ישראל־אַרבייט.

מיר גלויבען, אז מיט דעם דאָזיגען קאָמפּיין איז נאָך ווייט־ווייט ניט אויס־געשעפּט דער אוצר פון כחות אין ענער־גיעס, וואָס דאָס אמעריקאַנער אידענטום האָלט אָנגעגרייט פאַר ארץ־ישראל. ניט אַכריהרענדיג און בכלל ניט פאַרקלענע־רענדיג די נויטיגקייט פון דער הילף, וואָס מוז און קען געגעבען ווערען פאַר די פאַרשיידענע אַרבייטען פונ'ם דושאינט אין די אנדערע לענדער, וועלען אָבער א חוץ דעם נאָך בלייבען אומשאַצבאַרע אוצרות, וואָס ליגען אָנגעגרייט בלויז פאַר ארץ־ישראל־אויפבוי. די דאָזיגע אוצרות טאָרען ניט פאַרלוירען נעהן. מיר וועלען זיי מוזען אַרויסבאַקומען און אַר־גאַניזירען, כאָטש מיר וועלען צו דעם צוויעק אָפּגעבען אַן אָפּהיטער דער אַרבייט. אדרבה, מיר ווילען די אַנגעמאַנדירט־פאַרטיפען און מיטרייסען צו בריישערע אַרבייטען, און דאָ קאָן, אזוי דאָכט מיר, ניט זיין קיין ספּק אויבער די אופנים און וועגען פון אונזערע ווייטער־דיגע אקטיוויטעטען.

מיר וועלען אודאי אין קורצען אריינ־טרעטען אין דער אַרבייט פאַר'ן פאַראיי־גיגטען קאָמפּיין. מוז דער דאָ־זיגער קאָמפּיין ווערען א פולער און שגעלער דערפאָלג.

מיר טאָרען ניט דערלאָזען, אז דער קאָמפּיין זאָל זיך פאַרציהען אויף לאַנגע חדשים, און אזוי ארום פאַקטיש אונטער־ליך מאַכען יעדע ספּעציעלע און באַזונ־דערע ארץ־ישראל־אַרבייט.

מיר גלויבען, אז מיט דעם דאָזיגען קאָמפּיין איז נאָך ווייט־ווייט ניט אויס־געשעפּט דער אוצר פון כחות אין ענער־גיעס, וואָס דאָס אמעריקאַנער אידענטום האָלט אָנגעגרייט פאַר ארץ־ישראל. ניט אַכריהרענדיג און בכלל ניט פאַרקלענע־רענדיג די נויטיגקייט פון דער הילף, וואָס מוז און קען געגעבען ווערען פאַר די פאַרשיידענע אַרבייטען פונ'ם דושאינט אין די אנדערע לענדער, וועלען אָבער א חוץ דעם נאָך בלייבען אומשאַצבאַרע אוצרות, וואָס ליגען אָנגעגרייט בלויז פאַר ארץ־ישראל־אויפבוי. די דאָזיגע אוצרות טאָרען ניט פאַרלוירען נעהן. מיר וועלען זיי מוזען אַרויסבאַקומען און אַר־גאַניזירען, כאָטש מיר וועלען צו דעם צוויעק אָפּגעבען אַן אָפּהיטער דער אַרבייט. אדרבה, מיר ווילען די אַנגעמאַנדירט־פאַרטיפען און מיטרייסען צו בריישערע אַרבייטען, און דאָ קאָן, אזוי דאָכט מיר, ניט זיין קיין ספּק אויבער די אופנים און וועגען פון אונזערע ווייטער־דיגע אקטיוויטעטען.

מיר האָבען געזאָגט, אז די ביד'אַרי־טיגע טעטיגקייט פון דער אַגענטור שטעלט מיט זיך פאַר א שווערע פאַראַנט־לעסיגונג פון איהרע אויפגאַבען. פאַלי־טיש האָט זי ניט כלפי חוץ און ניט כלפי פּנים געטאָן עפּעס וויכטיגעס. פונקט אזוי וועניג אַדער לחלוטין גאָרניט האָט זי ביז איצט געטאָן אויפ'ן געביט פון פי־נאַנצען פאַר ארץ־ישראל. נאָך מעהר: ס'איז געקומען דער צושטאַנד, פאַר וועל־כען מיר האָבען זיך כסדר געשראָ